

Předkládací zpráva

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, se předkládá mimo Plán legislativních prací vlády na zbývající část roku 2014 ke splnění úkolu uloženého v listopadu 2013 býv. předsedou vlády Ing. Rusnokem. Tento úkol byl předsedou vlády uložen ministru práce a sociálních věcí na základě požadavku Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu z října 2013, který byl vznesen na předsedu vlády „k řešení sociálních dopadů hrozivé sociální situace OKD, a.s.“ s tím, že „by pomohla legislativní úprava, která by umožnila horníkům dřívější odchod do starobního důchodu oproti stávající právní úpravě“. Odborový svaz přitom upozornil, že od obdobné situace není daleko Ústecký kraj, konkrétně Mostecko. Odborový svaz proto požádal předsedu vlády Ing. Rusnoka o „1. Změnu nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, která by zrušila časové omezení pro splnění stanovených podmínek, 2. Zpracovat návrh legislativní úpravy komplexního řešení starobního důchodu horníků, kteří začali vykonávat zaměstnání v hornictví po 31. prosinci 1992, za podmínek obdobných jako v nařízení vlády č. 363/2009 Sb. 3. Zrušení usnesení vlády ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi.“ Uvedený úkol začalo Ministerstvo práce a sociálních věcí plnit již koncem roku 2013 a na základě rozhodnutí ministryně práce a sociálních věcí Mgr. Marksové v tomto plnění pokračovalo dále i v roce 2014, neboť požadavek Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu je považován za důvodný.

Návrhem zákona se reaguje na uvedené první dva požadavky Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu. Nutno uvést, že se jedná již o druhý návrh zákona reagujícího na požadavky tohoto odborového svazu, neboť v dubnu 2014 probíhalo meziresortní připomínkové řízení k první verzi řešení těchto požadavků, tj. k novele zákona o důchodovém pojištění a zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Tato první verze předpokládala, že postačí jen upravit zmocňovací ustanovení v § 107 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění tak, že bude z něho vypuštěna podmínka, že pro účely snížení důchodového věku museli pojištěnci začít vykonávat zaměstnání v hornictví před 1. lednem 1993 (tj. ještě za existence tří pracovních kategorií), a že následně pak bude novelizováno nařízení vlády č. 363/2009 Sb., aby dopadalo obecně na všechny horníky splňující podmínky tohoto nařízení (zejména odpracování příslušného počtu směn ve vymezených hornických povoláních bez časového omezení, tj. kdykoli). V rámci meziresortního připomínkového řízení byly k návrhu zákona uplatněny zásadní připomínky, a to jak věcného charakteru, tak v rovině ústavněprávní. Připomínky ústavněprávního charakteru zaslal Nejvyšší správní soud,

který zejména upozornil na rozpor s ústavním pořádkem ČR, neboť měl být natrvalo komplexně upraven de facto zvláštní typ starobního důchodu pro některé pojištěnce jen podzákoným předpisem, který navíc vychází z již zrušených právních předpisů. Připomínky ústavněprávního charakteru byly shledány relevantními, a proto bylo další projednávání tohoto návrhu zákona zastaveno. Po vyhodnocení těchto připomínek byla vypracována předkládaná druhá verze řešení požadavků Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu, která spočívá v tom, že se přímo do zákona o důchodovém pojištění zapracuje zvláštní úprava vztahující se stanovený okruh pojištěnců pracujících v hornictví, která obsahuje úpravu snížení důchodového věku pro tyto pojištěnce o pět let a zvláštní způsob stanovení výše procentní výměry starobního důchodu.

Kromě změny zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, se navrhuje ještě doplnit zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, o povinnost hornických zaměstnavatelů vést potřebnou evidenci a vystavovat o rozhodných skutečnostech potvrzení, která by sloužila k doložení skutečností pro snížený důchodový věk horníků. Účinnost zákona se navrhuje s dostatečnou legisvakancí, aby byl vytvořen potřebný časový prostor pro přípravu plátců důchodů na novou právní úpravu.

Je třeba též uvést, že se zároveň vládě předkládá ještě návrh novelizace nařízení vlády č. 363/2009 Sb. jako samostatný materiál obsahující dílčí operativní řešení. Tímto návrhem nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, se zrušuje dosavadní podmínka, že pro nárok na snížení důchodového věku musel být příslušný počet směn pod zemí odpracován před 1. lednem 2009 (podmínka, že zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí muselo být vykonáváno i před rokem 1993, zůstává vzhledem k dikci § 107 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění zachována); touto úpravou se tak rozšíří okruh horníků, na které se toto nařízení bude vztahovat (podle úpravy v navrhované novele zákona o důchodovém pojištění, tj. v § 37b odst. 3, nemůže přitom nastat kolize, neboť se v tomto ustanovení vylučuje vznik dvojího nároku). Účinnost této novely nařízení vlády se navrhuje již od prvního dne druhého kalendářního měsíce po vyhlášení, tedy dříve, než nabyde účinnosti navrhovaný zákon.

Připomínkové řízení k návrhu zákona probíhalo od 6. 10. 2014 do 5. 11. 2014. Návrh zákona byl projednán se všemi ministerstvy, místopředsdou vlády pro vědu, výzkum a inovace a předsdou Rady pro výzkum, vývoj a inovace, ministrem a předsdou LRV, vedoucím Úřadu vlády, Úřadem vlády - odborem kompatibility, Českou národní bankou, Nejvyšším kontrolním úřadem, Českým statistickým úřadem, Českým báňským úřadem, Úřadem pro ochranu osobních údajů, Nejvyšším správním soudem, Veřejným ochráncem práv, Hospodářskou komorou ČR, Družstevní asociací ČR, Konfederací zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Unii zaměstnavatelských svazů ČR, Svazem průmyslu a dopravy ČR, Českomoravskou konfederací odborových svazů, Asociací samostatných odborů, Konfederací umění a kultury, Odborovým svazem pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu, Radou seniorů ČR, Národní radou osob se zdravotním postižením ČR a Sdružením zdravotně postižených v ČR.

K návrhu zákona nezaslala vyjádření tato připomínková místa: ministr a předseda LRV, Družstevní asociace, Kancelář veřejného ochránce práv, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, Unie zaměstnavatelských svazů ČR a Sdružení zdravotně postižených ČR.

Připomínková místa, která zaslala připomínky, jsou uvedena v příloze č. VI; ostatní připomínková místa připomínky neuplatnila. K návrhu zákona byly sděleny zásadní připomínky těmito připomínkovými místy: Ministerstvo financí a místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace. Po projednání připomínek zůstává rozpor s Ministerstvem financí, které s navrhovanou úpravou nesouhlasí; s Ministerstvem financí byly připomínky projednány nejprve na úrovni pověřených zástupců a poté na úrovni náměstků ministra, avšak rozpor se nepodařilo odstranit. Výsledek připomínkového řízení je uveden v příloze č. VI.